

a dél-afrikai asszonynevek esetében kellett helyesbíteni, és az első nevet, tehát a leánykori családnevet — a kötőjeles írásmód dacára — egyéb névelemnek kellett minősíteni. Tehát Harriet Beecher-Stowe esetében Stowe lett a rendsző, egyszeri megfordítás történt, a többszöri ide-oda fordításról — legalábbis a szabványokban — Pintér Lászlóval ellentétben nincs tudomásunk.

*

Nem szeretném e hozzászólást holmi visszafriccskázással zárni. Nyilvánvaló, hogy Pin-

tér László rokonszenvesen őszinte hangú cikkében nem ezeken az olykor szerencsétlenül megválasztott, a szabványt és a szabványt nem mindig híven alkalmazó gyakorlatot összemósó példákon van a hangsúly. A szabályok helyes vagy helytelen volta, a változtatások jogosultsága: ez itt a kérdés. Pintér László találóan mutat rá, hogy nem egyszerűen új meg új szabályok születtek, hanem e szabályok mögött új ismeretanyag fedezhető fel, és valóban új katalogizálási szemlélet van kibontakozóban. Ez az, ami megvitandó, és amiről még sokunknak sokszor — lehetőleg érzelemmentesen — beszélnünk kell.

Fügedi Péterné

Nyomozás egy eltűnt kép ügyében

Válasz egy referenzkérdésre

Az egyik könyvtár eljuttatta szerkesztőségünkhöz megoldatlan referenzkérdését, amely így hangzott: Ki festette „A szűz és a gödölye” című képet, és hol látható a festmény vagy annak reprodukciója?

A festményre nem, de ilyen című irodalmi alkotásra emlékeztem, sőt úgy rémlett, valamikor olvastam is ilyen című *regényt*, és abban is bizonyos voltam, hogy magyar szerző művéről van szó. A homályos emlékek alapján megjelenését a húszas-harmincas évekre, de mindenképpen 1945 előttre tettem. A magyar nemzeti bibliográfiának ezt az időszakot felölelő retrospektív sorozatából szerencsére már megjelent a hetedik kötet (*Magyar könyvészet 1921—1944. A Magyarországon nyomtatott könyvek szakosított jegyzéke. 7. köt. Magyar irodalom. 1980.*). A szépirodalmi műveket regisztráló szakcsoport *Regények* alcsoportjában azonban hiába kerestem. Az Egyetemi Könyvtár tárgyszókatalógusában a szépirodalmi művek is megtalálhatók címük alatt, mégsem akadtam rá a keresett műre. Ennek természetesen több oka is lehetett: a tárgyszókatalógusban még nincs feldolgozva a könyvtár teljes állománya, de az is előfordulhat, hogy a kérdéses írás nincs meg az Egyetemi Könyvtárban.

Az első próbálkozások tehát nem vezettek sikerre, az eredeti elgondolás zsákutcába vitt. Időközben ismerőseimnek is megemlítettem, mit keresek, közülük többen is úgy tudták, nem regény viseli ezt a címet, hanem egy színmű, volt olyan, aki a szerző nevét is fejből megmondta. Én szintén megtaláltam volna, mégpedig ott, ahol először kerestem, a *Magyar könyvészet* említett kötetében, a színművek között, ha nem ragaszkodom makacsul és botorul ahhoz, hogy regényé a cím.

Zilahy Lajos színművéről van szó, amely a megjelenés helyének és idejének feltüntetése nélkül, Budapesten, 1937-ben jelent meg, 103 lap terjedelemben. A darabot a Magyar Színház mutatta be 1937. január 15-én. 1941-ben film is készült belőle, Bajor Gizi, Karády Katalin, Csontos Gyula és Páger Antal közreműködésével (*Magyar filmográfia 1. Összeáll. Kovács Ferenc. 3. kiad. 1963. 274. l.*).

A színmű szövegéből kiderül, hogy a festmény a quattrocentóból, vagyis a 15. századból való, fél méter széles, 70 centiméter magas, egy fiatal lányt és egy kecszegödölyét ábrázol. A darab egyik szereplője elmondja róla, hogy ismeretlen festő műve, és azt is közli, hogy *Bilivertinek* van egy hasonló témájú képe a

bécsi múzeumban, lehet, hogy ez is annak hatása alatt készült. Közbevetőleg: itt Zilahy apró hibát követett el, ha ugyanis a kép valóban a quattrocento idejéből való, akkor Giovanni Biliverti hasonló témájú képe aligha szolgálhatott mintául a „Szűz és a gödölye” festőjének, mivel Biliverti 1576-ban született! (Lásd *Ulrich Thieme—Felix Becker: Allgemeines Lexikon der bildenden Künstler von der Antike bis zur Gegenwart. 4. Bd. Leipzig, 1910. 28—29. l.*).

Elmondják a darabban azt is, hogy a festmény nem kimondottan vallásos alkotás, Szent Ágostont ugyanis báránnyal szokták ábrázolni, ezen a képen azonban nőalak és gödölye látható. Van még a képen egy ciprusfa („nagy fekete felkiáltójel”), a háttérben pedig dombok, az égen kis felleg. A festményt 1790-ben az egyik dalmát szigeten (San Pietro szigeten) kapta ajándékba a darabban szereplő család egyik őse.

Az következik-e mindebből, hogy ilyen kép sosem létezett, s hogy az író találta ki? Valószínűleg ez lehet az igazság, de hátha mégis található valamelyik képtárunkban ilyen című és tárgyú festmény? Talán akad olyan művészettörténész vagy művészetkedvelő, aki ismeri? Miképp lehetne hitelt érdemlően bebizonyítani, hogy csakugyan sohasem létezett? Lehetsé-

ges, hogy a bemutató idején megjelent színházi kritikák említést tettek a festményről is. E színikritikák feltalálásának legegyszerűbb módja: utánanézni *Kozocsa Sándor* irodalomtörténeti bibliográfiájában, ez ugyanis az irodalmi művek — esetünkben a színművek — regisztrálásán kívül felsorolja a róluk megjelent ismertéseket is. A Zilahy-darabról is számos cikket említ, közülük Bisztray Gyuláé (a *Magyar Szemlében*, 1937. 29. köt. 274—5. l.) és Schöpflin Aladaré (a *Nyugarban*, 1937. 1. köt. 151—3. l.) a leginkább hozzáférhető. A kritikák egyike sem beszél a bennünket érdeklő problémáról, de Schöpflin bírálatának egyik — a cselekményt elemző — megjegyzéséből rájöttem: érdemes lett volna elolvasni az egész színművet, ahelyett, hogy csak azt a részt lapoztam fel, ahol a kép először szóba kerül. A dráma végén ugyanis kiderül, hogy a kép hamis, pontosabban csupán másolat, az eredetit a családfele eladta egy gazdag kanadainak.

Hiába keresné tehát bárki hazai képtárainkban, a festményt külföldre vitték, s ki volna a megmondhatója, a világ melyik részébe. Ezek után ha bátran kijelentem: nincs ilyen kép, nem is létezett soha, aligha akad szakember, aki állításom meg tudná cáfolni.

Pálvölgyi Endre

Láttuk

az Athenaeum Nyomda és a Gondolat Kiadó közös gondozásában megjelent falinaptárat, amely hat ismert műemlékkönyvtár belső tereit mutatja be. Az 50 × 70 cm-es lapok (egy-egy lap két hónap napjait sorolja fel) 39 × 44 cm-es, színes képeit *Gyarmathy László* fotóművész készítette. A bemutatott könyvtárak a következők: a zirci Reguly Antal Könyvtár, a keszthei Helikon Könyvtár, a pannonhalmi Bencés Könyvtár, az egykori gyöngyösi Ferences Könyvtár, a sárospataki Református Kollégium Könyvtára, a debreceni Református Kollégium Könyvtára. A kiadvány a bemutatott intézményekhez méltóan reprezentálja műemlékkönyvtárainkat, s ami ettől elválaszthatat-

lan: jól népszerűsíti a magyar könyvtárkultúra múltját és azt megőrző-megtartó jelenét is. (Ehhez járul a naptár viszonylag olcsó, 107 forintos ára is.)

A sikerült kiadói vállalkozás láttán még időszerűbb az a kívánság, hogy a jövőben a korszerű, új könyvtáráépületeket bemutató naptár is napvilágot lásson. Az elmúlt években, évtizedekben átadott — hazai és külföldi megismertetésre egyaránt méltó — új intézményeink erre már jó lehetőséget nyújtanak. S valljuk be: ilyen naptár kiadása és széles körben való terjesztése jól szolgálná a könyvtárhasználat közvetlenebb népszerűsítését is.

(A)